

Med Walt Slade på jakt efter originalutgåvans dubbelnatur

Av ANDERS N. NILSSON

En kioskbook sedd som en kombination av romantext och omslagsmålning benämns här *replika* om båda hämtats från samma utländska originalbok, respektive *hybrid* när så inte är fallet. Texten och bilden kan alltså inte alltid återföras till en och samma originalutgåva, då dessa lika gärna kan vara åtskilda. Indelningen tillämpas här på Wennerbergs pocketserie *En Texas Bok* med 34 böcker utgivna 1960–1962. När såväl texternas som bildernas originalutgåvor belagts visar det sig att hela 59 procent av böckerna är av typen hybrid. Även en strikt nordisk samordning i de studerade böckernas utgivning under det danska förlaget Winthers ledning påvisas.

En eller två originalutgåvor?

En bredare studie av svenska kioskböcker inom westernkategorin påvisade en frekvent frikoppling mellan berättelser och omslagsmålningar (Nilsson 2018). Speciellt för svenska översättningar av amerikanska texter från 50- och 60-tal innebar fenomenet att bild och text kan ha hämtats från olika originalböcker, varför begreppet ”originalutgåva” framstår som mer komplext och i behov av att användas i plural. Resonemanget bygger på uppfattningen att kioskboken kombinerar en bild och en text, vilka båda uppnår verkshöjd och har skilda upphovsmän med lagstadgade rättigheter. Den svenska bokens text har som regel översatts från en viss amerikansk pocketboksutgåva samtidigt som den aktuella omslagsmålningen även den är tidigare publicerad på samma sätt. Artistiska verk från två olika böcker har alltså ofta förenats till en ny bok i ett annat land. För att hålla isär de svenska kioskbooksutgåvor som kombinerar samma text och bild som *en* originalutgåva från de som kombinerar text och bild från två skilda originalutgåvor inför jag här de båda begreppen *replika* respektive *hybrid*. Per definition är replikans omslagsmålning specifik medan hybridens är generell (Nilsson 2018).

En annan tidigare iakttagelse av intresse i sammanhanget är att de studerade svenska böckernas metadata utgår från texten (författarnamn och romantitel) medan omslagsmålningarna som regel är anonyma och endast kan namnges utifrån den bok de först använts på (Nilsson 2018). Då pocketböcker som regel utgetts i numrerade serier utgör seriens namn i kombination med bokens nummer en entydig referens för ursprunget, medan omnämmandet av den aktuella textens författare och titel kan ses mer som ett förtydligande. Det kan här noteras att förlagen i USA som regel använt sig av löpande nummerserier i vilka titlar från olika genrer blandats fritt, medan man i Skandinavien favoriserat en rad genrespecifika pocketserier med olika namn åtskilda från förlagsnamnet.

Under arbetets gång har jag noterat att de som intresserat sig för kioskböcker tenderar att antingen lägga fokus på innehållet eller på omslagsbilderna, medan det är ovanligt att boken lyfts fram som en kombination av bild och text. Jag har emellertid funnit det senare synsättet mycket fruktbart genom att det lett fram till såväl nya frågeställningar som nya mönster i utgivningen.

En Texas Bok

För att konkretisera ovanstående resonemang har jag valt att använda mig av Wennerbergs pocketserie *En Texas Bok*, i vilken 34 böcker utgavs under åren 1960 till 1962 (Myrman 2018). Seriens samtliga böcker har som författare Jackson Cole och den återkommande hjälten namn är Walt Slade. Antal böcker är hanterbart och utgivningen faller under den period när såväl texter som bilder som regel hade amerikanskt ursprung. Textoriginalen utgavs alla inom ramen för Almat Publishing Companys pocketlinje *Pyramid Books* under åren 1955 till 1961. Dessutom har jag lyckats dokumentera alla utom tre av de 34 böckernas omslagsmålningars ursprung, från Pyramid Books eller fyra andra amerikanska förlags samtida pocketböcker. Böckerna gavs dessutom ut med en ovanligt stark form av nordisk samordning under ledning av danska Winthers förlag, vilken omfattade Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Åtta omslag från Pyramid Books böcker om Jim Hatfield/Walt Slade och utgivna under författarnamnen Bradford Scott eller Jackson Cole. Alla åtta omslagen kombinerades ursprungligen med texter som i Sverige gavs ut som *En Texas Bok*, men med andra omslagsbilder. Såvitt jag vet har inget av dessa omslag använts på framsidan av någon bok i Sverige, men revolvermannen på *Shootin' Man* kom att visualisera hjälten på alla Walt Slade-böckers baksida. Källa: Bookscans.

Originalutgivningens tydliga struktur gäller tyvärr inte författarens och hjälten namn. Den amerikanske författaren Alexander Leslie Scott (1893–1974) skrev under ett antal olika pseudonymer, och flertalet av de här aktuella berättelserna gavs i USA först ut under namnet Bradford Scott. Ett namn som i Sverige återfinns endast på Pyramidbok nr 173 från 1961, *Boskapstjuvars land*. Man valde annars att i Sverige konsekvent nyttja namnet Jackson Cole, en amerikansk förlagspseudonym flitigt använd för pulpmagasinet *Texas Rangers* (1936–1958) berättelser om rangern Jim Hatfield. Helt klart skrev A. Leslie Scott många av dessa, men även andra författare var inblandade, och när Scott fortsatte att skriva som Jackson Cole

om Hatfield för ett annat förlag blev det bråk. Tvisten ledde till att Scott 1956 återuppväckte sin gamla hjälte Walt Slade och började kalla sig Bradford Scott. Tre av originaltexterna till *En Texas Bok* har hämtats från böcker utgivna under författarnamnet Jackson Cole, medan på de övriga 31 Bradford Scott angavs som författare.

Den pocketserie Wennerbergs startade 1956 tog helt klart namnet *Pyramid* från det amerikanska förlag vars böcker om Jim Hatfield fick inleda serien. Man gav ut 15 Pyramidböcker av Jackson Cole fram tills dess att hans böcker fick en egen serie 1960 då *En Texas Bok* startades. Denna series numrering fortsattes 1962 med *Wild West-böckerna* (nr 35-60), i vilken varannan bok var Walt Slade och varannan Bill och Ben. Därefter fick *Walt Slade* sin egen bokserie med start 1963 på nr 61. Serien blev en långkörare som upphörde först 1981 med bok nr 264. Antalet olika berättelser var dock långt färre än så pga den höga frekvensen av återutgåvor. Som en pendang utkom fyra böcker i en andra upplaga 1981 och 1982. Men då var Walt Slades storhetstid definitivt förbi.

Boklista

Följande lista över böckerna i nummerföljd anger först den svenska titeln följd av namnet på den skurk som hjälten i slutet av berättelsen som regel dödar inom parentes. Därefter anges berättelsens originaltitel med nummer och årtal för den utgåva av Pyramid Books som avses. På detta följer en uppgift om omslagsmålningens första publicering. Omslagen på samtliga nämnda amerikanska böcker kan ses på Bruce Blacks hemsida *Bookscans*. De svenska bokomslagen kan ses på Patrik Myrmans hemsida *Serielaagret*.

En Texas Bok från Wennerbergs förlag 1960

1. *Skräckens dal* (Connan Rennes): Bradford Scott/*Death Canyon*, 293 1957; bild av okänd från Gold Medal 882 1959 Dudley Dean/*Lawless Guns*.
2. *Midnattsryttarna* (Al 'Culebra' Hubbard): Bradford Scott/*Rimrock Raiders*, 251 1957; bild av okänd från Ace D348 1959 John L Shelley/*The Avenging Gun*.
3. *I hämnarens spår* (Miles Pacer): Bradford Scott/*The Avenger*, 219 1956; bild av Frank McCarthy från Gold Medal 656 1957 LA Hearne/*Westward the Drums*.
4. *Talande bly* (Juan Cortinas): Bradford Scott/*Trigger Talk*, 186 1956; bild av John Leone från samma.
5. *Farligt pass* (Spanske/Spanish Murray): Bradford Scott/*Powder Burn*, 258 1957; bild av okänd från Avon 850 1959 Paul Evan Lehman/*The Manhunter*.
6. *Guld i det fördolda* (Crane Arnold): Bradford Scott/*Curse of Texas Gold*, 264 1957; bild av Bob Abbett från Avon 828 1958 Chuck Martin/*Tall in the Saddle*.
7. *I dödens käftar* (Nelson Hames): Bradford Scott/*Texas Badman*, 420 1959; bild av Hector Garrido från samma.
8. *Många om budet* (Arch Ballard): Bradford Scott/*The Range Terror*, 426 1959; bild av Gerald McConnell från samma.
9. *Bergens hemlighet* (Cole Young = Robert Flint): Bradford Scott/*Gun Law*, 442 1959; bild av Hector Garrido från samma.
10. *Gengångarens hämnd* (Sol Bajo): Bradford Scott/*Texas Vengeance*, 435 1959; bild av okänd från samma.
11. *Mannen från Texas* (Pace Goodwin): Bradford Scott/*Holster Law*, 455 1959; bild av Victor Prezio från samma.
12. *Den sjunkna skatten* (Alibi Bart): Bradford Scott/*Dead in Texas*, 409 1959; bild av Roy Sternbergh från samma.

13. *Banditernas överman* (Lije Braden): Bradford Scott/*Texas Terror*, 178 1956; bild av okänd från Pyramid Books 269 1957 Dan James/*Gunsmoke Mesa*.
14. *Oljan brinner* (Wade Ballard): Bradford Scott/*Gunsmoke over Texas*, 209 1956; bild av Tom Ryan från samma.
15. *Striden vid Pecos River* (Jason Gaunt): Bradford Scott/*The Pecos Trail*, G475 1960; bild av Gerald McConnell från samma.
16. *Spindeln* (Steve Girton): Bradford Scott/*Gun Gamble*, G492 1960; bild Gerald McConnell från samma.

1961

17. *Svart magi* (Store/Big Mojo): Bradford Scott/*The Texas Hawk*, 282 1957; bild av Herb Mott från Pyramid Books 325 1958 Larry Lawson/*Naked Spurs*.
18. *Den ensamme ryttaren* (Howard Hunter): Bradford Scott/*Lone Star Rider*, G507 1960; bild av Mort Künstler från samma.
19. *Dödens säkra byte* (Cullen Baker): Bradford Scott/*Dead Man's Trail*, 238 1957; bild av Victor Prezio från okänd källa.
20. *Guldrövarna* (Carson Haynes): Bradford Scott/*Border Blood*, 220 1956; bild av okänd från Gold Medal 970 1960 Frank Castle/*Blood Moon*.
21. *Mysteriet i öknen* (Carter Renshaw = Ellis Dawson): Bradford Scott/*Canyon Killers*, 199 1956; bild av John Leone från Pyramid Books G555 1960 Jackson Cole/*Texas Fury*.
22. *Utanför lagen* (Benson Rhodes): Bradford Scott/*Badlands Boss*, 190 1956; bild av okänd från Avon T339 1959 Lewis B Patten/*The Man Who Rode Alone*.
23. *Mannen utan samvete* (Norman Allen): Bradford Scott/*Guns of the Alamo*, G542 1960; bild av John Leone från Pyramid Books G523 1960 Bradford Scott/*Ambush Trail*.
24. *Höken slår till* (Dave Lang): Bradford Scott/*Ambush Trail*, G523 1960; bild av Robert Stanley från Pyramid Books G542 1960 Bradford Scott/*Guns of the Alamo*.
25. *Nerver av stål* (Berne Rader): Bradford Scott/*Valley of Hunted Men*, G573 1960; bild av Robert Stanley från samma.
26. *Fångad i nätet* (Clem Haskins): Jackson Cole/*Gunsmoke Trail*, 153 1955; bild av okänd från Pyramid Books G575 1960 Jackson Cole/*Texas Fists*.
27. *Den stora guldstölden* (Lafe Secrets): Bradford Scott/*Shootin' Man*, 308 1958; bild av John Leone från Pyramid Books 389 1959 Garth Davis/*Gallows Trail*.
28. *Vita döden* (Rance Horrel): Bradford Scott/*The Blaze of Guns*, 319 1958; bild från okänd källa.
29. *Den långa jakten* (Robert Morales): Jackson Cole/*Texas Manhunt*, 144 1955; bild av John Leone från Pyramid Books G551 1960 Paul Evan Lehman/*Guns in the Valley*.

1962

30. *Den gömda dalen* (Ellis Gault): Jackson Cole/*Two-Gun Devil*, 171 1955; bild av John Leone från Pyramid Books G585 1961 Jackson Cole/*The Death Riders*.
31. *Farlig last* (Hayes Wilfred): Bradford Scott/*Smugglers' Brand*, G610 1961; bild av Robert Stanley från samma.
32. *Dödens hovslag* (Ralpho Flores): Bradford Scott/*Gunsmoke on the Rio Grande*, G591 1961; bild av Robert Stanley från samma.
33. *De dödas väg* (Veck Sosna): Bradford Scott/*Skeleton Trail*, G637 1961; bild av okänd från Ballantine K455 1961 John L Shelley/*The Rimlanders*.

34. *Walt Slade rensar upp* (Hodson Vane): Bradford Scott/*Rangers at Bay*, G602 1961; bild från okänd källa.

Replika eller hybrid

Enligt listan är det 14 böcker som är av typen replika, dvs nyttjar samma kombination av text och bild som originalutgåvan, medan 17 har ett hybridursprung, och tre bilders ursprung är okänt. Av hybriderna kommer nio böckers bilder från andra böcker utgivna av Pyramid Books. Tre av dessa representerar nya utgåvor av texter av Jackson Cole som tidigare utgetts som svenska Pyramidböcker med de tidigare utgåvornas omslag. De två av Bradford Scott, bok nr 23 och 24 råkar bara ha fått bilderna omkastade. De åtta bilderna som tidigare använts på andra förlags böcker fördelar sig mellan: Ace 1, Avon 3, Ballantine 1, och Fawcett Gold Medal 3. Då även böckerna vars omslagsmålningar inte setts på någon annan bok måste anses ha hybridursprung är andelen hybrider i *En Texas Bok* 59 procent.

Frågan infinner sig varför man inte använde hela 15 av originalböckernas omslagsmålningar? Kanske man inte hade tillgång till dem i Sverige? Jo, men det hade man för fem av dem hade redan använts på tidigare svenska Pyramidböcker (nr 35, 36, 40, 65 och 168). På 70-talet dyker två till av dem upp på böcker i represserier: *Bästa Västern* nr 21 och *Laredo* nr 1. Dessutom kommer den cowboy som kan ses på omslagets baksida på *En Texas Bok* från Pyramid Books bok nr 308, *Shootin' Man*. Han kom att finnas kvar där på baksidan ända till den sista boken i Walt Slade-serien.

Kvarstår alltså sju omslagsmålningar från de amerikanska böckerna med originaltexterna till *En Texas Bok* som ej tycks ha kommit till användning på svenska böcker. Kanske man på Winther eller Wennerbergs inte tyckte att de var säljande nog för att få hamna på någon boks framsida?

Omslagsbilder från *En Texas Bok* nr 19, 28 och 34. Ingen av dessa bilder har kunnat beläggas från någon tidigare amerikansk bok. Bilden på nr 19 är målad av Victor Prezio och den på nr 28 troligen av Robert Stanley, och båda har således ett amerikanskt ursprung. Bilden på bok nr 34 användes senare i Finland 1968 på *Colorado* nr 3.

De svenska översättningarna i *En Texas Bok* utkom upp till sju år efter källtexternas publicering. Såvitt jag kan se utkom seriens alla berättelser för första gången i Pyramid Books pocketböcker, och inga av de tre texterna om Jim Hatfield har alltså tidigare tryckts i

pulpmagasinet *Texas Rangers* (Thom 2018). Några av texterna har dock i USA tryckts av Pyramid Books två gånger före den svenska upplagan, varför olika möjligheter till datering föreligger. Originalen till bok nr 26 från 1961, *Gunsmoke Trail*, gavs först ut av Pyramid 1955 som nr 153, och senare 1961 som nr G666 i en andra tryckning. Fördröjningen kan i detta fall alltså saknas eller vara sex år, beroende på vilken källtext man väljer att tro på. Då ingen av Pyramids båda omslagsbilder använts på den svenska utgåvan ger inte heller dessa någon vägledning. Jag har i fall som dessa valt den amerikanska tryckning som ligger närmast i tiden.

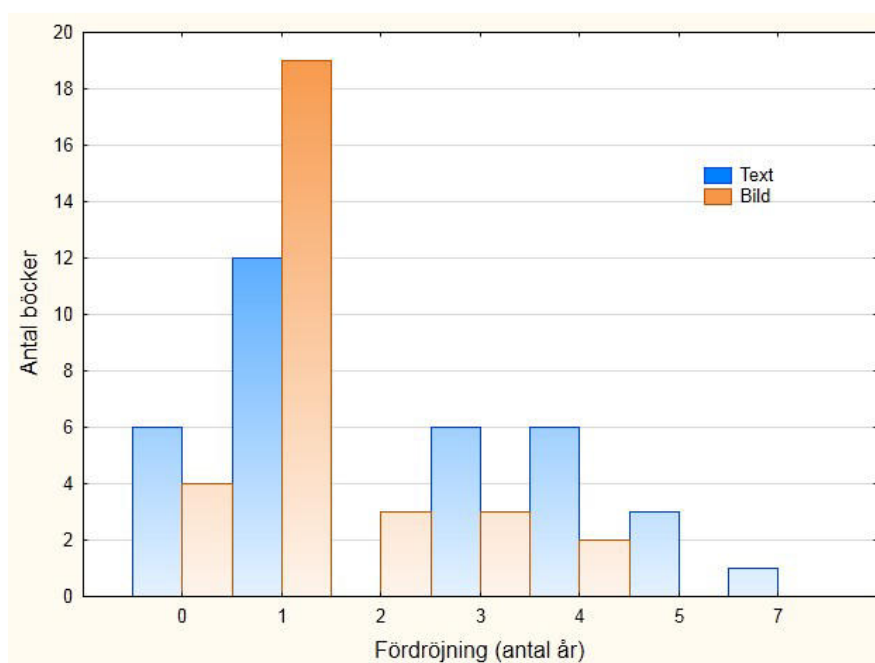
Fem länders omslag av Bradford Scotts roman *Texas Badman* i lika många olika språkdräkter: amerikansk, dansk, norsk, finsk och svensk. Notera att norsk och svensk bok ingår i serier benämnda *En Texas Bok* medan dansk och finsk bok ingår i serier med namnet *Walt Slade*, men alla böcker är nummer 7 i sin respektive serie.

Nordisk samordning

Alla 34 böckerna i *En Texas Bok* utgavs även i Danmark och Norge på ett mycket likartat sätt, även om de översatta titlarnas formulering kunde skilja sig åt mellan länderna. Serien hette

även i Norge *En Texas Bok* och gavs ut av Ingar Weyer Tveitans förlag, men i Danmark fick böckerna inleda Winthers bokserie *Walt Slade*. Samma omslagsbilder användes i alla tre länderna. En liten skillnad är att bok nr 27 och 28 i Sverige utgavs i omvänd ordning jämfört med de båda andra länderna. Utgivningen startade redan 1959 i Danmark och Norge, medan den första svenska boken kom ut 1960, men därefter förefaller den tidsmässiga samordningen relativt god.

I Finland började förlaget Viihdekirjat 1960 ge ut *Walt Slade* och de 17 första böckerna stämmer väl överens med de Skandinaviska i såväl texter som omslagsbilder. Men därefter kombineras text och bild på lite andra sätt samtidigt som utgivningsordningen blir en annan. Då tio av de 17 första böckerna är av typen replika har vi här ett flertal exempel på böcker från hela fem olika länder som kombinerar samma romantext med samma omslagsmålning. Helt tack vare Winthers strävan efter samordningsvinster inom den nordiska bokutgivningen. Winther prövade även att ge ut *Bill och Ben* på tyska, men mig veterligt gavs aldrig några böcker om Walt Slade ut på det språket, vilket kan förefalla förvånande med tanke på hur stor den marknaden för västernböcker fortfarande är.

Tidsskillnad mellan tryckår för de olika böckerna i Wennerbergs pocketserie *En Texas Bok* och respektive boks originaltext och originalomslagsbild. Vanligast för båda kategorierna är ett års skillnad och skillnader upp emot sju år förekommer främst för texterna.

Källor

1. Black, Bruce, 2018: *Bookscans*, <http://www.bookscans.com/index.htm>.
2. Myrman, Patrik, 2018: *Serielagret*, <http://serielagret.se/>.
3. Nilsson, Anders N. 2018: Bildkonstens anonymisering och namnlöshet satt i system. Om hanteringen av omslagsbilder på svenska westernpocketböcker. *DAST Magazine* 29 oktober 2018.
4. Thom, Bill, 2018: Pulp series character reprint index. <http://www.pulpcomingattractions.com/PulpReprintIndex/index.html>.